

Grenzeloos Curriculum

Internationalisering zou een essentiële pijler moeten zijn van elke toekomstgerichte opleiding. De student van vandaag zal veertig jaar lang - of wie weet, zelfs nog langer - werken in een omgeving die snel mondialiseert: wetenschappelijk en technologisch, cultureel, sociaal en economisch. Dit vergt nieuwe vaardigheden, die in de *OECD Innovation Strategy* omschreven worden als vaardigheden van de 21ste eeuw¹. Deze vaardigheden zullen de kern van de meest innovatieve, zowel maatschappelijk als economisch, dragen in alle private en publieke sectoren. In een open concept van innovatie is communicatie, interactie en samenwerking cruciaal, zowel op regionaal als op internationaal niveau, lokaal als globaal.

Hoe kunnen universiteiten hun opleidingen beter concipiëren en afstemmen op studenten die actief zullen zijn in deze 'globale' omgeving? Zo opgevat pervadeert internationalisering immers alle facetten van een 'modern' curriculum: de doelstellingen, het onderwijs en de onderwijsvormen, de leerprocessen en de leeromgeving. Dit alles institutioneel aangestuurd en ondersteund, ondersteund door een internationaal curriculumontwerp, strategische partnerschappen, een impactbeleid, een ontwikkelingsbeleid, een innovatiebeleid en een internationaal studentenbeleid. Hierop gaan we nu iets dieper in.

Internationalisering dringt steeds meer door in de *opleidingsdoelstellingen*, die in deze context gericht zijn op kennis vinden en delen in internationale academische netwerken of "professional communities", een comparatief standpunt kunnen innemen, kunnen samenwerken met "peers" in een internationale omgeving en kunnen handelen in een multiculturele omgeving.

Die nieuwe doelstellingen kunnen niet bereikt worden zonder de *onderwijs- en leerprocessen* te internationaliseren door internationaal gerichte leerinhouden, het toetsen van wereldwijde kennisbronnen, deelname aan internationale cursussen, projecten, seminars of summer schools, internationale stages en thesissen. Genetwerkte opleidingen, waarbij "resources" gedeeld worden en taken verdeeld, zullen dit verder faciliteren en tegelijk de betrokken opleidingen versterken.

On dit ten volle te realiseren moet de *leeromgeving* van de opleiding open zijn naar andere universiteiten in de wereld (partnerschappen) en naar de wereld van het werk (eventueel partnerschappen) en in die zin een weerspiegeling zijn van onderzoek, innovatie en het professionele leven. Dit impliceert ook dat universiteiten hun (nu relatief gesloten) elektronische leeromgevingen openen om gezamenlijke opleidingsruimten te creëren met partners.

Het spreekt voor zich dat opleidingen daarom een *expliciete internationale dimensie* moeten ontwikkelen die deze drie aspecten omvat: internationaal georiënteerde onderwijsobjectieven, daarop gerichte onderwijs- en leerprocessen met inbreng van internationale partnerschappen en open leeromgevingen die deze processen voeden. Dit alles om studenten voor te bereiden op een academische of professionele loopbaan. De tijdshorizon waarbinnen zo'n loopbaan voorspelbaar is, is trouwens zeer klein geworden: twintig jaar geleden was er geen internet, geen Google en geen mobiele telefoon. Wat kunnen we dan zinnig zeggen over de werkomgeving twintig jaar verder in de toekomst. Maar één zaak is zeker: Het zal internationaler zijn en precies dat aspect moeten we beter vatten in het *curriculumontwerp*. Daarvoor moet op opleidingsniveau collegiaal nagedacht en beslist worden, uitgaande van een coherent opleidingsconcept met gerichte inhoud en goed geplande leeractiviteiten, open op de regio en de wereld, in samenwerking met partners, met als resultaat een coherent internationaliseringsconcept per opleiding.

Voor wat betreft de *kwantiteitsverzekering* van internationalisering, vinden wij dat deze best gebeurt op curriculumniveau. In de formele kwaliteitsverzekering door de VLIR en de accrediteringsprocessen

van NVAO komen de drie genoemde componenten (doelstellingen/learning outcomes; onderwijsleerprocessen; leeromgevingen) nu al aan bod. De internationaliseringsdimensie in deze moet echter meer *expliciet* en in de kern aan bod komen. Wij zijn dus geen voorstander van een afgesplitste, aparte accreditering of kwaliteitslabels voor internationalisering. De kwaliteit en impact van internationalisering moet *intrinsiek* gebeuren, niet zoals ook de onderzoekscomponent in elke accreditatie wordt ingeschat, inclusief en niet via een aparte *assessment*.

De inschatting van internationalisering als dimensie betekent in elk geval meer dan het louter kwantificeren van de *mobilitet* van studenten en docenten. Op die manier resulteert mobiliteit in een verdrinking van een internationaliseringservaring voor een (te kleine) groep van studenten tijdens een beperkte periode. Dat is weliswaar belangrijk, maar het heeft ook zijn beperkingen, voornamelijk het (beperkt) aantal studenten dat daarvoor in aanmerking komt en de kostprijs ervan, alsook de logistieke en administratieve organisatie van het mobiliteitsgebeuren. Ook de kwaliteit van de internationale leerervaringen van de meeste, zonet alle studenten moet aan bod komen, in elk geval van die studenten waarop de opleiding zich pretendeert te richten (*de norm-student*). Ook daarom moet geplet worden voor een curriculumaanpak, die niet alleen draait rond de traditionele mobiliteit.

We moeten in deze creatieve leren denken. Nadenken over *gestructureerde mobiliteit* van docenten en studenten, in groepsverband, tussen partnerinstellingen, tijdens vooraf overlegde tijdsvensters, met curricula die daartoe zijn afgestemd.

Nadenken ook, in de richting van *nieuwe onderwijs-technologieën*. Zij bieden, eventueel gemengd met klassieke onderwijsvormen, nieuwe mogelijkheden zoals (multi-site) learning, communities en seminars, kennisdeling en -constructie (met wild-achtige software en het gebruik van open educational resources; toepassing van principes van open access en open innovatie), interactie met buitenlandse staf en studenten onderling, gezamenlijke projecten, gedeelde cursussen, genetwerkte opleidingen, virtuele mobiliteit, en zoveel meer. Het gebruik van deze instrumenten bij curriculumontwerp sluit ook meer en meer aan bij real life-situaties in de private en publieke sector, waar *conference calls* en *video meetings* stilaan

gemeengoed worden. Het is wellicht ook de enige weg waarop de studentengroep als geheel, desgevallend in combinatie met kortere fysieke mobiliteit, volwaardig kan participeren aan internationaliseringsprocessen in een opleiding.

Toch behoeft internationalisering ook institutionele sturing en ondersteuning. Die omvat verschillende aspecten.

Voorerst een ondersteuningsbeleid bij het *ontwerpen van internationalisering* in opleidingen, die verschillend kan zijn voor "gewone" opleidingen, genetwerkte cursussen, seminars, labo's, opties/minors of complete opleidingen, internationale Engelstalige opleidingen; en opleidingen in samenwerking al dan niet leidend tot een joint degree.

Verder een *niet-statistisch* en *strategisch partnerschapsbeleid*, dat gebaseerd is op samenwerking in onderzoek en innovatie, en zowel opleidingsgebonden partnerschappen stimuleert als samenwerking gericht op universiteiten waarmee de instelling een samenwerkingscultuur wenst te ontwikkelen. Een impactbeleid, dat de "outreach" van internationale opleidingen vergroot, o.m. door opleidingsnetwerken en ondersteuning door onderwijs-technologieën. Een doorzichtig beleid rond universitaire ontwikkelingsamenwerking, dat zowel partnerschappen als specifieke ondersteuning behoort en de nodige impact nastreeft (*research and education for development*). Een *innovatiebeleid* dat, o.m. door pilootexperimenten, nieuwe netwerk- en impactmogelijkheden onderzoekt, bijvoorbeeld door de toepassing van open educational resources en onderwijs-technologieën van de laatste generatie.

Last but not least, een *internationaal studentenbeleid*, dat niet alleen administratieve ondersteuning biedt, maar tevens de integratie van studenten bevordert in het perspectief van de opleidings- en bredere academische doelstellingen. Deze institutionele sturing en ondersteuning behoeven een kwaliteitsverzekering die enerzijds te zien moet zijn in de curriculumvaluatie van VLIR en NVAO, anderzijds vooral moet beoordeeld worden op institutionele benchmarks.

Internationalisering moet sterker gebonden worden aan het curriculum, met name bij het expliciteren van opleidingsdoelstellingen, het ontwerpen en uitvoeren van onderwijsleerprocessen en het openen van (elektronische) leeromgevingen, gevoed door

partnerschappen. Institutionele sturing en ondersteuning zijn absoluut vereist en leiden tot impact en innovatie in het internationaliseringsbeleid. Zo'n beleid zal niet achter de Europese programma's lopen maar ervoer. Kwaliteitsprocessen zijn er vooral op het niveau van het curriculum. Daarom precies is het curriculum de plaats voor evaluatie in het kader van formele kwaliteitsverzekering door de VLIR en de NVAO. Het institutionele beleid is noodzakelijk gericht op eigen *benchmarks*. ●

Prof. Dr. Bart De Moor, Vice-rector International BSA, Katholieke Universiteit Leuven

Leren twee punt nul

Social media zouden wel eens de crux kunnen zijn in internationalisatie van hoger onderwijs. Ipad, Twitter en Facebook slechten grenzen.

Frederik De Decker

"Professoren in Gent en Leuven wapenen zich tegen de 'millenniumstudenten': laatkomers die babbelen tijdens de les, twitteren, surfen en alles doen behalve opleten", stond in De Standaard op 19 november 2010. Zoals te verwachten lokte het artikel heel wat respons uit: instemmend geroep in docentenkamers, gegruif bij studentenverenigingen, reacties op internetfora in de zin van 'studenten zien tegenwoordig niets anders: kijk maar naar de profen zelf, om van continue witterende politici maar te zwijgen'. Natuurlijk waren er ook collega's die ons eraan herinnerden dat elke generatie vindt dat die na haar op moreel vlak te wensen overlaat. Het

heeft dan ook niet te verwonderen dat de week na het vermelde artikel een antwoord volgde onder de kop "Millenniumprofs voor millenniumstudenten" (DS 23 november 2010); profen moeten maar meegaan met hun tijd. Of en hoe een degelijk debat in Nederland leeft, weet ik niet, maar ik maak me sterk dat het wellicht niet anders is. Nu zou ik mezelf nooit als een kenner of nieuwe media-adept durven bestempelen; mij zal 'je (voorlopig?) niet vinden als @fredd of zolets op twitter. Maar ik wil desondanks wel bepleiten dat het hoger onderwijs best eens grondig nadenkt over hoe dit verschijnsel aangepend kan worden in het leerproces. Een pleidooi dus voor het "weepuntnullen" van het leren. Dit betekent dat we in plaats van ons te "voepen tegen millenniumstudenten" achter de vijandige lijnes gaan kijken hoe deze vernieuwingen een inherent deel van een krachtige leeromgeving kunnen uitmaken. Dat dit meer is dan een hype mag duidelijk blijken uit de aandacht die (ondermeer) de Europese Commissie hieraan geeft. In "Learning 2.0 - The Impact of Social Media on Learning in Europe" wordt onomwonden besloten dat, in het kader van de Lissabon-agenda, "leerstrategieën die gebruik maken

van sociale media kunnen bijdragen aan innovatie in onderwijs en vorming in Europa".

Ipad

Het hoger onderwijs heeft alles in huis om de potentie hiervan ten volle te benutten. We hoeven er immers niet aan te twijfelen dat niet enkel studenten, maar ook hun docenten vaak behoren tot de 'early adopters' van dergelijke nieuwe fenomenen. Kijk maar eens rond op een willekeurige conferentie hoe er duchtig met I-phones, -pads en -books gegooid én gegoogled wordt. Want, hoewel meelezen onbeleefd is, je moet al ziende blind zijn om niet te merken dat niet alle deelnemers steeds driftig aan het noteren zijn. Misschien kunnen deze collega's onze scouts worden die het "(-)Pad" doorheen de vijandige lijnes effenen. Zowel millenniumstudenten als millenniumprofs lijken me dan ook -theoretisch toch- klaar voor dit "leren 2.0".

Telescopen

Vanzelfsprekend is de veraling daarvan in de praktijk geen sinecure. Maar als we er niet in slagen om de "millenniumcompetenties" van studenten te valideren op basis van onze relevante ervaringen van het laatste decennium (paradigmawissel naar "learning outcomes", EVC, competentie-assessment,...) zijn we dan wel klaar voor het hoger onderwijs van de eenentwintigste eeuw? In dat onderwijs moet zeker ruimte zijn, althans volgens de OESO, "voor de dingen die alle mensen moeten kennen en in staat zijn te doen om op een betrouwbare manier te kunnen leven in en bijdragen aan een goed functionerende maatschappij". Daarbij wordt o.m. verwezen naar omgaan met diversiteit en autonomie, maar ook naar het interactief kunnen inzetten van allerlei "tools". Vooral dat laatste kan betrekking hebben op specifieke competenties die het resultaat van leren 2.0 kunnen zijn. Daarbij denk ik aan vaardigheden en attitudes die ook in een latere beroeps-carrière van pas komen zoals mult-

Frederik De Decker is stafmedewerker onderwijs bij de Associatie Universiteit Gent. Daarbij kan hij putten uit zijn jarenlange ervaring bij de Ugent (medewerker internationalisering) en Arteveldehogeschool (diensthoofd onderwijsontwikkeling en internationalisering).

taaken of telescopen, snel informatie opzoeken, netwerken, omgaan met en geven van kritiek, internationaliteit en interculturaliteit. Maar we kunnen er niet aan voorbij dat het internet ook een enorme en schier onuitputtelijke kennisbron geworden is, waar jongeren zich massaal aan laven. Waart geeft toe: als u zelf met een vraag worstelt, draait u dan nog uw bureaustoel om richting uw (wellicht deels achterhaalde) Wikikler Prins of googled u het meteen via wikipedia?

2.0

Studenten worden zich meer en meer bewust van hun millenniumcompetenties en vinden dat in student centred education ruimte gelaten moet worden om die competenties naar waarde te schatten (google maar eens de recente gezamenlijke studies van ESU en EIL hierover*). Als we "leren 2.0" echt heel wat werk op de plank: professionalisering van medewerkers, toetsing, omkadering. Kortom, dan moeten we de vraag beantwoorden: hoe zullen we daarmee omgaan in onze kwaliteitszorg? Misschien kan de volgende fase van de accreditatie (2.0?) daar al deels een antwoord op bieden. •

* Een oegenaamde policy brief van Christine Beckher, hoofd van de ESU, is te vinden op www.esu.org.uk. Het betreft de ESU Policy Brief: The Future of Prospective Technological Studies. Joint Research Centre, European University Association, 2010. <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, JRC56956.pdf.
* De "21st Century Skills and Competencies for New Millennium Learners in OECD Countries" (ESU working paper no. 41); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, en <http://www.esu.org.uk/esu1004/>, 44303186_119863...
* De "Student-Centred Learning Quality for Students, Staff and Institutions" (ESU working paper no. 42); te vinden op